



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kód materiálu:	VY_12_INOVACE_17_STUDENA_VALKA		
Název materiálu:	Studená válka		
Předmět:	Dějepis	Ročník:	9.
Časová dotace:	45 min	Datum ověření:	27. 4. 2012
Jméno autora:	Mgr. Martina Šlapalová		
Klíčová slova:	Studená válka, železná opona, Trumanova doktrína, Marshallův plán		
Výchovné a vzdělávací cíle:	Seznámit žáky s průběhem a důsledky studené války. Naučit se pracovat s klíčovými slovy.		
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení		
Anotace, metodický list:	Zopakujeme výsledky války. Žáci si čtou text. V každém odstavci podtrhnou nejdůležitější informaci, na základě které potom do sešitu napíší klíčové slovo. Rozdělíme je do dvojic. Ve dvojicích si slova navzájem porovnávají. Podle klíčových slov si žáci připraví vysvětlení problematiky studené války (můžeme zadat minimální čas projevu 1 minutu). Vybraní žáci před třídou vysvětlují.		
Použité zdroje:	http://usa.qex.cz/Studen%C3%A1+v%C3%A1lka		

Příloha - text

Studená válka

Termín studená válka se používá pro konflikt mezi národy, který nezahrnuje vojenské akce, ale je zaměřen především na akce ekonomické či politické.

Spojené státy vs. Sovětský svaz

Snad nejznámější studená válka se vedla v letech 1947–1991 mezi Spojenými státy a jejich spojenci sdruženými v NATO na jedné straně a Sovětským svazem (SSSR) a jeho spojenci v rámci Varšavské smlouvy na straně druhé. Protivníci byli také souhrnně označováni jako západní a východní (sovětský) blok. Součástí studené války byly závody ve zbrojení.



Studená válka se projevovala vzájemnou nedůvěrou, podezíravostí a nedostatkem snahy o oboustranné porozumění. Několikrát se vyhrotila natolik, že výrazně vzrostly obavy z možného vzplanutí třetí světové války. Ale zřejmě hrozba hromadného nasazení jaderných zbraní – a vzájemného zničení (ang. mutual assured destruction - MAD) – konfliktu zabránila.

Spojené státy obviňovaly Sovětský svaz, že se snaží ve světě rozšiřovat své pojetí komunismu. Sovětský svaz naproti tomu obviňoval Spojené státy z prosazování imperialismu a snahy o potlačení revolučních hnutí v jiných zemích.

V období 1947–91 studená válka vyústila v několik lokálních konfliktů. Největší z nich byly korejská válka (1950–53), válka ve Vietnamu (1964–75) a sovětská invaze do Afghánistánu (1979–89). V těchto konfliktech se ale místo obou velmocí v opravdovém boji střetly pouze jejich spojenecké státy (zástupná válka). Velmoci se v průběhu studené války do přímého ozbrojeného konfliktu nikdy nedostaly. Několikrát k němu ale měly velmi blízko, nejbližší zřejmě v roce 1962 během kubánské krize.

Studená válka končí rozpadem SSSR počínajícím v druhé polovině 80. let a definitivním na přelomu 80. a 90. let, kdy dochází ve většině zemí sovětského bloku k obnově demokratického zřízení a tržní ekonomiky. V právě rozpadlém sovětském bloku to mělo za následek i ústup od antagonistických pozic zaměřených proti Západu.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příčiny konfliktu

Už od roku 1945 můžeme mluvit o stálém zvyšování napětí mezi USA a SSSR. Problémy se objevily už v průběhu války na Jaltské konferenci 4.–11. února 1945. Neshody se týkaly hlavně osudu poválečného Německa (západní mocnosti navrhovaly federaci a Sovětský svaz trval na jednotném státě), hranic Polska se SSSR, dále rozdělení poválečné Evropy na zájmové sféry USA a západních spojenců a SSSR.

Počátek studené války

Za začátek studené války mnoho historiků považuje svržení atomové pumy na Japonská města Nagasaki a Hirošima a poté projev amerického prezidenta Harryho S. Trumana 12. března 1947, kterým zformuloval nový směr zahraniční politiky USA (takzvaná Trumanova doktrína). Truman v projevu vyhlásil, že USA se mají stát garantem svobody a demokracie všude ve světě a mají poskytovat pomoc zemím ohrožených diktátory, totalitou, ať už zvenčí nebo zevnitř. Pomoc má být finanční, hospodářská ale i vojenská.

V roce 1948 přišla Amerika s nabídkou ekonomické obnovy zničeného evropského hospodářství. Tento tzv. Marshallův plán byl schválen na Konferenci v Paříži (12. července–22. září 1947). Právě ten pomohl rozdělení Evropy na dva mocenské bloky. Státy, které – na nátlak, nebo příkaz Moskvy – plán hospodářské pomoci odmítly, zůstaly v mocenském bloku Sovětského svazu.

Studená válka postihla i Československo, které mělo společnou hranici se Spolkovou republikou Německo a s neutrálním Rakouskem. Železná opona (pojmem se dostal do obecného povědomí poté, co jej 5. března ve Fultonu použil Winston Churchill) oddělila například Bratislavu od Vídně, přičemž ještě před válkou byly spojeny tramvají.

Průběh

Konflikt procházel teplejšími a chladnějšími fázemi, stejně jako i pokojnějšími a konfliktnějšími obdobími.

Krise se vyhrtila například v průběhu **Berlínské blokády**. K dalšímu významnému střetu demokratického světa v čele s USA a SSSR a jeho mocenského bloku došlo na Korejském poloostrově. Válku mezi jím podporovaným USA a severem podporovaným SSSR a ČLR ukončila v květnu 1954 konference v Ženevě.

Po Stalinově smrti (5. březen 1953) obě strany projevovaly ochotu rozmrazit vztahy mezi SSSR a západními mocnostmi.



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dohoda o zapojení Německa do NATO z 23. října 1954 z Paříže měla tyto výsledky:

- ukončila okupační status Německa a uznala Spolkovou republiku Německo za suverénní a nezávislý stát
- přijetí Německa do NATO
- položila základ výstavby Bundeswehru s omezeními

Pád „Říše zla“

Po nástupu prezidenta Reagana, který označil SSSR za „Říši zla“ (Evil Empire), opět začaly závody ve zbrojení. Ronald Reagan, i za cenu vysokého rozpočtového deficitu, zapletl přestárlým politbyrem vedený Sovětský svaz do závodů ve zbrojení, v kterých Sověti nemohli držet s Američany krok.

Sovětský svaz se v průběhu závodů dostal do hluboké krize. Ve snaze zvládnout tempo, které udávala Amerika, začal investovat 50 % hrubého domácího produktu do zbrojařského průmyslu (USA v té době 10 %). Aby dokázal udržet krok, potřeboval by investovat ještě více – 70 % – což bylo vzhledem k ekonomickým podmínkám (nejen) v SSSR nemožné. Současně udržoval nebo dokonce zvyšoval prostředky do zbrojních programů, i za cenu snížení životních poměrů v zemi (do roku 1989 vyrobil 39 000 jaderných hlavic, přestože Američané jich v té době měli asi o pětinu méně).

Tři státní pohřby tří generálních tajemníků v průběhu tří let v Moskvě – Leonid Iljič Brežněv (†1982), Jurij Vladimirovič Andropov (†1984), Konstantin Ustinovič Černěnko (†1985) – ukazovaly na výrazné změny mocenské struktury SSSR. Do popředí se dostal mladší Michail Sergejevič Gorbačov, který měl zavést ekonomické změny. V červnu 1987 přišel s programem Perestrojka (Přestavba). Gorbačov se domníval, že pro úspěch ekonomické reformy je nutný i další program Glasnosť – Otevřenost (myšleno politická).

Glasnosť nakonec umožnila vznik silnější občanské společnosti a mírový zánik Sovětského svazu a tím i studené války. Některé z rysů sovětsko-amerického konfliktu a studené války však přetrvaly dodnes mezi Severní Koreou a Jižní Koreou a válečný stav mezi těmito zeměmi nebyl po Korejské válce ukončen.